

Village and Development

Vol. 28, No. 111, Autumn 2025

Research Paper

Analysis of Barriers to the Development of Healthy Crop Cultivation (Case Study: Baraftab Village in Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province)

*M. Asimeh*¹

Received: 14 June, 2025 Revised: 12 October, 2025 Accepted: 3 November, 2025

Abstract

Introduction

The role of nutrition in health, enhanced productivity, human learning, and its connection to economic development has been demonstrated in extensive global research. Therefore, achieving food security holds particular importance among the developmental priorities of every country. The agricultural sector bears the greatest responsibility for food production, supply, and food security. In recent years, due to the adverse effects of conventional agriculture on human health and the environment, various approaches have been adopted, one of which is the production of healthy food. However, since the production of healthy crops often faces numerous barriers, this research aims to examine the obstacles and challenges in cultivating healthy crops among orchardists in Baraftab Village, Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province, and to propose solutions for the development of healthy crop cultivation in this region.

Materials and Methods

This study is applied in purpose and qualitative in research methodology. The statistical population consisted of orchardists cultivating healthy crops (oranges and tangerines) in Baraftab Village, Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province (21 individuals). Using purposive sampling and continuing until theoretical saturation, 15 orchardists were selected as the sample. The content analysis method was employed using MAXQDA_{v24} software to conduct the research.

1. Ph.D Student in Agricultural Development, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran (mahboobeh.asimeh@stu.yu.ac.ir).

DOI: 10.30490/rvt.2025.367456.1671

Results and Discussion

The results of the content analysis revealed that, from the perspective of the orchardists, the most significant barriers to healthy crop cultivation fall into four categories: economic, technical-production, cultural-educational, and legal-institutional barriers. Economic barriers include the high cost of agricultural machinery rentals, maintenance and repair costs for tools and equipment, the lack of guaranteed pricing for healthy products, small cultivation area leading to reduced production, inaccessibility of loans and facilities for healthy crop cultivation, the high cost of necessary inputs and tools, lower marketability of healthy products due to their size, appearance, color, and shape compared to conventional products, the low income of orchardists, high energy costs, and the prevalence of subsistence farming with reduced exports. Technical-production barriers consist of low water reservoir capacity, lack of cold storage for unsold produce, non-standard water pipeline routes to reservoirs, decayed water pipes, the prevalence of diseases such as fruit cracking and fire blight, pest infestations in orchards, low organic matter content in soil, the absence of stores supplying organic and green fertilizers, traditional and manual pesticide spraying systems, challenges in transportation and marketing, the ineffectiveness of biological pest control methods, a shortage of machinery in the region, and a lack of support from the Agricultural Jihad in providing necessary equipment. Cultural-educational barriers encompass the low literacy among farmers, which hinders their understanding of extension training content, a lack of interaction between farmers and research centers, the long distance to the county Agricultural Jihad office, poor internet access, and limited farmer knowledge about healthy crop cultivation. Finally, legal-institutional barriers include the failure to obtain healthy cultivation certification, inadequate management for insuring healthy products, reduced supervision by the Agricultural Jihad compared to the initial years of healthy crop cultivation, and the low purchase prices offered by intermediaries for healthy products.

Conclusions

The research findings indicate that the cultivation of healthy crops in this region faces numerous challenges. To effectively address these barriers, a multi-faceted approach is recommended. This includes establishing associations and cooperatives to organize and support orchardists, which would be bolstered by enhancing guaranteed purchase programs and expanding insurance coverage for their products. Furthermore, providing dedicated financial credit and developing the necessary infrastructure are essential steps to facilitate the marketing and broaden the market reach for these healthy products.

Keywords: Rural Development, Agricultural Sustainability, Food Security, Orchardists.

روستا و توسعه

سال ۲۸، شماره ۱۱۱، پاییز ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

واکاوی موانع توسعه کشت محصول سالم (مطالعه موردی: روستای بر آفتاب در استان کهگیلویه و بویراحمد)

محبوبه آسیمه^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۲۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۷/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۸/۱۲

چکیده

امروزه به دلیل نگرانی مصرف‌کنندگان از کیفیت و ایمنی مواد غذایی متداول، تقاضا برای محصولات سالم رو به افزایش است. بنابراین، شناسایی موانع و مشکلات تولید این نوع محصولات می‌تواند یک نقطه شروع مهم برای توسعه آن باشد. در این راستا، مطالعه حاضر نیز با هدف شناسایی و بررسی موانع کشت محصول سالم انجام شده است. جامعه مورد پژوهش باغداران سالم‌کار روستای بر آفتاب واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی ۱۵ نفر از آنها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته جمع‌آوری و در قالب سه مرحله کد گذاری باز، محوری و انتخابی مورد تحلیل قرار گرفت. مطابق نتایج، موانع اقتصادی، فنی - تولیدی، فرهنگی - آموزشی و قانونی - نهادی از مهم‌ترین موانع کشت محصولات سالم بوده است. بنابراین، برای غلبه بر این موانع، ارائه راهکارهایی مانند حمایت از باغداران سالم‌کار با ایجاد انجمن‌ها و تشکل‌های تولیدکنندگان محصولات سالم، افزایش خدمات خرید تضمینی و بیمه محصولات سالم، ارائه تسهیلات با نرخ بهره پایین، تدوین و اجرای

۱- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

(mahboobeh.asimeh@stu.yu.ac.ir)

DOI: 10.30490/rvt.2025.367456.1671

استانداردهای ملی برای تولید محصولات سالم، ایجاد و توسعه سیستم‌های گواهی‌دهی برای محصولات سالم و تسهیل بازاریابی با همکاری تمام ذی‌نفعان در بخش کشاورزی توصیه می‌شود.
کلید واژه‌ها: توسعه روستایی، پایداری کشاورزی، امنیت غذایی، باغداران.

مقدمه

مسئله امنیت و سلامت غذایی از بزرگترین چالش‌هایی است که جامعه با آن روست (Barrett, 2021; Godfray et al., 2010; Porter et al., 2014;) جهان امروز از یک سو با افزایش روزافزون جمعیت و به تبع آن افزایش تقاضا برای مواد غذایی و از سوی دیگر محدودیت منابع تولید مواجه است (Prosekov & Ivanova, 2018; Asimeh & Nooripoor, 2021;) (Hemathilake & Gunathilake, 2022).

از آنجایی که بخش کشاورزی مهم‌ترین بخش در تأمین امنیت غذایی است، در خصوص دستیابی به غذای کافی، خواسته یا ناخواسته تمام توجهات به بخش کشاورزی معطوف خواهد بود (Nooripoor et al., 2021; Abdelhedi & Zouari, 2020; Pawlak &) (Kołodziejczak, 2020; Thornton et al., 2018). اما، آنچه حائز اهمیت است سیستم‌های تولیدی کشاورزی در راستای پاسخ به تقاضای روزافزون مواد غذایی به دلیل رشد سریع جمعیت به میزان زیادی وابسته به مصرف مواد شیمیایی شده‌اند (Wang, 2022; FAO, 2013). افزایش مصرف مواد شیمیایی و تجمع آن در منابع پایه کشاورزی در طول زمان به ناسالم بودن محصولات و فرآورده‌های کشاورزی منجر شده است (Rezaei-Moghaddam et al., 2020; El Youssfi et al., 2023; Alengebawy et al., 2021). این پدیده نه تنها باعث اضمحلال و تخریب تدریجی منابع خاک و آب و سایر منابع پایه تولید در کشاورزی شده، بلکه امروزه به‌عنوان عامل جدی بروز بیماری‌های حاد و مزمن در بین آحاد جوامع انسانی، گیاهی و جانوری نیز شناخته شده است (Savari & Gharechae, 2020; Reganold & Wachter, 2016; Hosseini & Ajoudani, 2012). بنابراین، لازمه کاهش و یا تعدیل این بحران‌های زیست محیطی، توجه به مقوله پایداری و توسعه پایدار در کشاورزی است (Sarismur & Kilic, 2011; Asimeh et al., 2020; Perpar &) (Udovč, 2019). یکی از جنبه‌های دستیابی به کشاورزی پایدار، تلاش دولت‌ها در راستای پذیرش کشاورزی ارگانیک توسط کشاورزان است (Kings & Ilbery, 2012; Ume, 2023; Aygen,) (2012).

در ایران تولید محصول سالم به‌عنوان نخستین گام‌های دستیابی به کشاورزی ارگانیک مورد توجه قرار گرفته و روزه‌روز اهمیت پرداختن به محصولات سالم با توجه به فواید فراوان این محصولات بر دولت‌مردان و مصرف‌کنندگان آشکار شده است (Monfared et al., 2018)؛ (Asghari, 2019 Mahdavi et al., 2019)؛ به‌عنوان مثال، می‌توان به تولید پسته کم‌نهاده در منطقه دشت رباط شهر بابک (Hoseini Dana & Nooripoor, 2018)، گوجه‌فرنگی سالم در بخش کاکلی استان بوشهر (Ahmadi & Ahmadvand, 2017) و تولید سبزیجات سالم در استان خوزستان (Aligholi et al., 2016) اشاره کرد. در واقع محصول ارگانیک به محصولی گفته می‌شود که دارای منشأ کاملاً طبیعی باشد و در تولید آن از هیچ‌گونه ماده شیمیایی یا فرایندی که ماهیت طبیعی مواد تشکیل‌دهنده آن را تغییر دهد، استفاده نشود (Seufert et al., 2017).

محصولات غذایی سالم را نیز می‌توان محصولاتی دانست که در فرایند تولید آنها از نهاده‌های شیمیایی و روش‌های اصلاحی در مقدار غیر خطرناک و کنترل شده‌ای استفاده شده است، به‌طوری که هیچ‌گونه خطری مصرف‌کننده این مواد غذایی را تهدید نمی‌کند (Christopher & Kristallis, 2005).

در ایران با توجه به شرایط اقلیمی متنوع و نیروی کار زیاد، تولید محصولات ارگانیک و سالم نسبت به بسیاری از نقاط دیگر جهان، اقتصادی‌تر خواهد بود. بنابراین، در کشور ما تولید محصولات ارگانیک دارای پتانسیل بالایی است که باید از این مزیت بهره برد (Majnoun Hosseini, 2019). استان کهگیلویه و بویر احمد نیز یکی از استان‌های محروم کشور است که کشاورزی در آن عمدتاً به شکل سنتی بوده و به‌دلیل ظرفیت‌های بالا در زمینه تولید محصولات باغی و دامی و برخورداری از شرایط مساعد، در زمینه تولید محصولات ارگانیک و سالم اهمیت خاصی دارد؛ چرا که مصرف سموم شیمیایی در بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویر احمد بسیار کمتر از مقدار مصرف رایج در ایران است و در بیشتر محصولات مانند گندم، بادام، مرکبات، انار، انگور، دیم، گردو، عدس، نخود، برنج، لوبیا، گیاهان دارویی و فراورده‌های مرتعی از کمترین مواد شیمیایی استفاده می‌شود (Arpanahi & Nooripoor, 2014)، به‌طوری که از نزدیک ۲۰۰ تن سم مصرفی در کل استان، به‌طور میانگین در هر هکتار ۱۰۰ گرم سم استفاده می‌شود و این میزان پایین محسوب می‌شود (Agricultural Jahad of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province, 2023).

در این راستا، تلاش‌های زیادی برای سالم‌سازی تولید محصولات کشاورزی در برخی نقاط این استان صورت پذیرفته که یکی از این مناطق بالقوه روستای برآفتاب از توابع بخش مرکزی

شهرستان کهگیلویه بوده است که در سال‌های اخیر با توجه به تمایل باغداران و حمایت‌های جهاد کشاورزی، کشاورزان به کشت مرکبات سالم (پرتقال و نارنگی) روی آورده‌اند. اما علی‌رغم مزایای فراوان کشت محصولات سالم، باغداران این منطقه با موانع متعددی در راستای کشت این محصولات روبه‌رو بوده‌اند. از این‌رو، با توجه به اهمیت محصولات غذایی سالم در تحقق امنیت غذایی و توسعه پایدار کشاورزی، در این مطالعه به بررسی موانع و مشکلات باغداران سالم‌کار در روستای برآفتاب واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد پرداخته شد تا با ارائه راهکارهای مناسب، به مقابله با این مشکلات پرداخته شده و زمینه بهبود و تسریع توسعه کشت محصولات سالم فراهم شود. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که مهم‌ترین موانع و مشکلات کشت محصول سالم کدامند؟

در رابطه با موانع و مشکلات کشت محصولات سالم مطالعات متنوعی توسط پژوهشگران مختلف صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است.

حسینی دانا و نوری‌پور (Hoseini Dana & Nooripoor, 2018) در مطالعه خود به بررسی موانع و مشکلات تولید پسته کم‌نهاد در منطقه دشت رباط شهر بابک پرداختند. نتایج نشان داد که از مهم‌ترین موانع تولید پسته کم‌نهاد در این منطقه پنج دسته عوامل کاربردی، اقتصادی، قانونی، فنی - تولیدی و اجتماعی بوده‌اند.

کشاورز و موسوی (Keshavarz & Mousavi, 2018) در پژوهشی با عنوان بررسی موانع و مشکلات و عوامل مؤثر بر توسعه کشاورزی ارگانیک در بین جالیزکاران شهرستان مرودشت نشان دادند که بالا بودن هزینه تولید محصولات ارگانیک، نبود دانش کافی در زمینه تولید محصولات ارگانیک در بین کشاورزان، نبود بازارهای مشخص برای فروش محصولات ارگانیک در منطقه مورد مطالعه، نداشتن اطلاع‌رسانی و تبلیغ مؤثر در زمینه تولید و مصرف محصولات ارگانیک و عدم توانایی تولید محصولات ارگانیک به‌وسیله کشاورزان به‌علت نبود دانش و مهارت لازم از جمله موانع توسعه کشاورزی ارگانیک است.

اکبری و همکاران (Akbari et al., 2019) در مطالعه‌ای با هدف بررسی اهداف، انگیزه‌ها و موانع توسعه کشاورزی ارگانیک در شهرستان روانسر، مهم‌ترین موانع کشت ارگانیک را بازاررسانی و عدم حمایت دولت از این نوع محصولات، عدم وجود استانداردهای لازم برای تأیید و عرضه این محصولات به بازار و عدم آموزش و اطلاع‌رسانی در این زمینه ارائه کردند.

یعقوبی و جوادی (Yaghoubi & Javadi, 2014) در پژوهشی با عنوان موانع تولید محصولات ارگانیک از دیدگاه کارشناسان جهاد کشاورزی استان زنجان به این نتیجه دست یافتند که مهم‌ترین موانع تولید محصولات ارگانیک شامل نبود دانش کافی در زمینه تولید محصولات ارگانیک در بین کشاورزان، نبود بازارهای مشخص برای فروش محصولات ارگانیک در استان، عدم اطلاع‌رسانی و تبلیغ مؤثر در زمینه تولید و مصرف محصولات ارگانیک بودند. همچنین در این پژوهش، موانع تولید محصولات ارگانیک به پنج دسته موانع ترویجی، فقدان حمایت کافی دولتی، موانع دانشی و پژوهشی در جهاد کشاورزی، پیچیدگی و موانع ترغیبی و راندمان پایین محصولات ارگانیک طبقه‌بندی شدند.

جاویدان و همکاران (Javidan et al., 2020) در مطالعه‌ای به بررسی محدودیت‌های فراروی تولید سیب‌زمینی سالم در استان زنجان پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که اصلی‌ترین موانع و محدودیت‌های تولید سیب‌زمینی سالم در استان زنجان در قالب ۴۸ مفهوم و نه مقوله قرار گرفتند که در بین آنها سه مقوله مسائل اقتصادی و نبود حمایت اعتباری کافی، مسائل مدیریتی و قانونی و ضعف زیرساختی و پشتیبانی به ترتیب بیشترین اهمیت را داشتند. همچنین مهم‌ترین موانع و محدودیت‌های تولید سیب‌زمینی سالم بر حسب مفاهیم شناسایی شده شامل پایین بودن سطح عملکرد تولید سیب‌زمینی سالم، نداشتن توجیه اقتصادی تولید سیب‌زمینی سالم، هزینه‌بر بودن انجام آزمایش‌های مربوط به صدور گواهی رعایت حد مجاز آلاینده‌ها، دشواری و زمان‌بر بودن رویه‌های قانونی دریافت مجوز و گواهی سیب‌زمینی و نداشتن برچسب و بسته‌بندی مناسب برای سیب‌زمینی سالم بودند.

جمشیدی و شفیعی (Jamshidi & Shafiee, 2023) در پژوهشی به تحلیل عوامل بازدارنده و پیش‌برنده تولید محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک در استان مازندران پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه عوامل بازدارنده تولید محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک را در قالب هفت مقوله اقتصادی و بازاری، دولتی - حمایتی، نگرشی - فرهنگی، طبیعی، تولیدی و فنی، تحقیق و توسعه و آموزش، قانونی و فردی - حرفه‌ای دسته‌بندی کرد.

کرد علیوند و همکاران (Kordalivand et al., 2023) در پژوهش خود به تحلیل چالش‌ها و موانع صدور گواهی سلامت محصولات کشاورزی در ایران از دیدگاه کارشناسان پرداختند. نتایج نشان داد که از نظر پاسخ‌گویان، از میان چالش‌های صدور گواهی سلامت محصولات کشاورزی در ایران، چالش فنی، فناورانه و اطلاعاتی بیشترین تأثیر را بر صدور گواهی محصولات سالم دارند و پس از این

چالش به ترتیب چالش‌های سیاستی و برنامه‌ای، قانونی و نهادی، اجتماعی-فرهنگی، محیط زیستی و در نهایت اقتصادی قرار دارند.

رز و همکاران (Rose et al., 2022) در مطالعه‌ای به بررسی موانع و پیش‌برنده‌های نظام‌های غذایی سالم با تأکید بر نقش دولت‌های محلی پرداخته‌اند. با توجه به نتایج این پژوهش، عمده‌ترین موانع تولید محصولات غذایی سالم مربوط به پایین بودن سطح عملکرد تولید محصول، مسائل مرتبط با فرآیند اعطای مجوز تولید محصولات سالم به کشاورزان و نبود چارچوب‌های قانونی مشخص برای کنترل و نظارت بر روند تولید محصولات سالم بودند.

بارت (Barrett, 2021) در پژوهش خود موانع اصلی تولیدکنندگان محصولات کشاورزی سالم را در قالب مواردی همچون تعلق بیمه به محصولات سالم، عدم اختصاص یارانه به تولید محصولات سالم، عدم دسترسی به نهاده‌های مورد نیاز برای تولید محصولات سالم و پایین بودن توجه اقتصادی تولید محصولات سالم دسته‌بندی کرده است.

کاپای و سلیرز (Khapayi & Celliers, 2016) در پژوهش خود دریافتند که عدم دسترسی کشاورزان به خدمات ترویجی، کمبود زیرساخت‌ها و پایین بودن سطح سواد تولیدکنندگان محصولات سالم، عمده‌ترین چالش‌های تولید محصولات کشاورزی سالم بودند.

آلترونه (Altrawneh, 2016) در پژوهش خود با هدف تعیین موانع اجرای کشاورزی ارگانیک در کشور اردن به این نتیجه دست یافت که چهار دسته موانع اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی، مدیریتی و آموزشی از مهم‌ترین موانع در این راستا بودند.

نتایج پژوهش سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2014) نشان داد که کشاورزان ایرانی انگیزه‌های قوی برای پذیرش کشاورزی ارگانیک دارند، اما با چالش‌هایی در صدور گواهی‌نامه، بازاریابی، دسترسی به اطلاعات فنی قابل اعتماد و اعتبارات مواجه هستند.

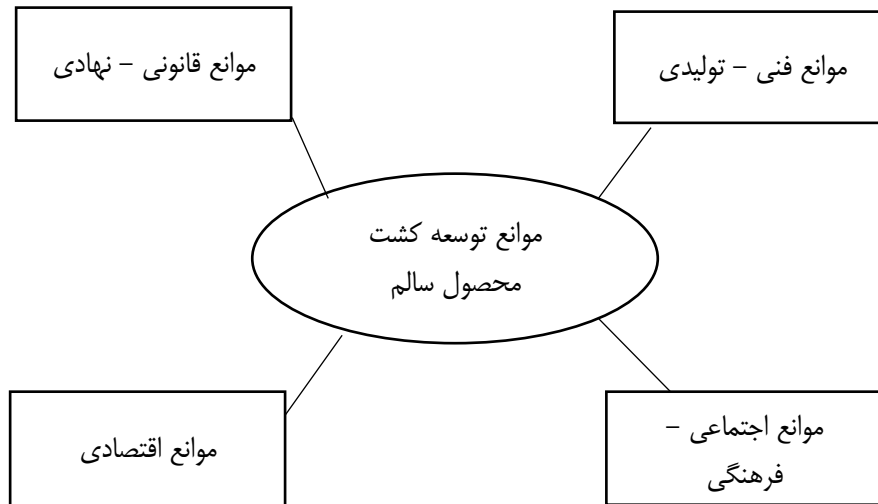
لشگرآرا و همکاران (Lashgarara et al., 2014) نشان دادند که میزان آشنایی بیشتر پرورش‌دهندگان انار با مفهوم بازاریابی و نیز میزان تماس آنان با مراکز ترویجی در سطح پایینی قرار داشته است. افزون بر این، میزان دانش و آگاهی بیشتر کشاورزان از کشاورزی ارگانیک در سطح پایین و خیلی پایین بوده است.

اعظمی و همکاران (Azami et al., 2013) موانع پذیرش محصولات ارگانیک را به هشت دسته بازاریابی، فنی، آموزشی و اطلاع‌رسانی، حمایت دولتی، فردی - فرهنگی، اقتصادی و فیزیکی - ساختاری تقسیم‌بندی کرده‌اند.

ویسی و همکاران (Veisi et al., 2013) موانع تولید محصولات سالم را مسائل زیرساختی، نبود بازار فروش، نبود یا کمبود انبار مطلوب برای نگهداری و ذخیره محصولات ارگانیک و نداشتن مهارت‌های فنی و مدیریتی در زمینه کشاورزی ارگانیک، موانع اقتصادی - مالی و مسائل آموزشی نداشتن دانش لازم در خصوص کشاورزی ارگانیک به علت دسترسی محدود به کارشناسان ترویج، رسانه‌ها و بی‌سوادی کشاورزان معرفی کرده‌اند.

شریفی و همکاران (Sharifi et al., 2010) نیز در مطالعه خود موانع عمده پذیرش کشت ارگانیک را موانع تولیدی، طبیعی، نگرشی و دانشی، زیر ساختی، نهادی و موانع اقتصادی بیان کرده‌اند.

با توجه به مطالعات انجام شده، تولید محصولات ارگانیک و سالم با موانع متعددی شامل اقتصادی (همچون دسترسی محدود به بازار فروش، نبود قیمت تضمینی، بالا بودن هزینه تولید و...)، اجتماعی - فرهنگی (پایین بودن سطح سواد تولیدکنندگان محصولات سالم، کمبود اطلاع‌رسانی و تبلیغ مؤثر در زمینه تولید و مصرف محصولات سالم، دسترسی ضعیف به اینترنت و...)، قانونی - نهادی (دشواری و زمان‌بر بودن رویه‌های قانونی جهت دریافت مجوز، نظارت کم جهاد کشاورزی، خریداری محصول سالم با قیمت پایین توسط دلالان و...)، فنی - تولیدی (مشکلات حمل‌ونقل و بازررسانی محصول، دسترسی محدود به ماشین‌آلات مناسب، وجود آفات و بیماری‌ها و...) روبه‌رو است. این موانع دارای پیچیدگی و به هم پیوستگی بوده که غلبه بر آنها نیازمند رویکردی چند بعدی و همکاری میان دولت، بخش خصوصی، کشاورزان و جامعه مدنی است تا مسیر برای توسعه پایدار و گسترده کشت محصول سالم هموار شود. از آنجا که تولید محصولات سالم و ارگانیک می‌تواند به بهبود سلامت خاک، انسان و جامعه کمک کند؛ از این رو، شناسایی این موانع می‌تواند تأثیر به‌سزایی در توسعه کشت این نوع محصولات داشته باشد. در این مطالعه نیز سعی شد، از دیدگاه باغداران سالم‌کار روستای برآفتاب، مشکلات و موانع کشت محصولات سالم بررسی و تحلیل شود. در ادامه با توجه به مطالعات انجام شده چارچوب مفهومی زیر (شکل ۱) برای پژوهش حاضر ارائه شد.

شکل ۱. مدل مفهومی موانع توسعه کشت محصول سالم

روش‌شناسی تحقیق

مطالعه حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش‌شناسی تحقیق جزء تحقیقات کیفی است. در پژوهش کیفی؛ هدف، درک پدیده‌ها از نقطه نظر مشارکت‌کنندگان و در بستر نهادی و اجتماعی خاص آنها است که این هدف هنگام کمی‌سازی یافته‌ها نادیده گرفته می‌شود. این رویکرد می‌تواند به پژوهشگران کمک کند تا تصویری جامع‌تر و واقعی‌تر از موضوعات مورد بررسی به دست آورند (Creswell, 2017; Flick, 2013).

گوبا و لینکن قابلیت اعتماد را به‌عنوان معیاری برای جایگزینی روایی و پایایی پژوهش کیفی مطرح کرده‌اند که متشکل از چهار مفهوم جزئی‌تر به شرح زیر است (Guba & Lincoln, 1981):

- ۱- قابلیت اعتبار یا باور پذیری (معادل روایی در پژوهش‌های کمی است؛ یعنی میزان و درجه اعتماد به واقعی بودن یافته‌ها برای شرکت‌کنندگان در پژوهش است)،
- ۲- قابلیت انتقال یا انتقال‌پذیری (جایگزین اعتبار بیرونی در پژوهش‌های کمی است و به معنی قابلیت تعمیم پژوهش به سایر حوزه‌ها و زمینه‌های مشابه است)،
- ۳- قابلیت تأیید یا تأییدپذیری (به معنای پرهیز از سوگیری است، اما در پژوهش‌های کمی به معنی قدرت تحلیل و دقت داده‌ها و میزان تأیید آنها است که بیانگر تلاش پژوهشگر در راستای احراز شاخص عینیت در پژوهش است)، و
- ۴- اطمینان‌پذیری (معادل پایایی در

پژوهش کمی است که به درجه بازیافت و تکرارپذیری داده‌ها توسط سایر پژوهشگران اطلاق می‌شود) (Abbaszadeh, 2012).

برای اجرای پژوهش از روش تحلیل محتوای استقرایی در محیط نرم افزار MAXQDA_{v24} استفاده شد. منطق استقراء بر این اصل استوار است که می‌توان با مشاهده و تفکر دقیق پیرامون الگوهای تکرار شونده آن، به کشف قواعد حاکم بر یک عرصه خاص نائل آمد (Tabrizi, 2014). تحلیل محتوا در مباحث اجتماعی کاربرد زیادی دارد و به پژوهشگران کمک می‌کند تا در تحلیل مسائل اجتماعی به نتایج دقیق‌تری دست یابند. به‌طور کلی، مراحل روش مذکور به شرح زیر است:

۱- مرور متن مصاحبه‌ها، ۲- استخراج کدهای باز، ۳- دسته‌بندی گویه‌ها از نظر قرابت مفهومی و تشکیل طبقات مفهومی در قالب کدهای محوری و ۴- تشکیل ساختار ماتریس و ارائه یافته‌ها (Strauss & Corbin, 1998).

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را باغداران سالم‌کار در خصوص کشت مرکبات (پرتقال و نارنگی) در روستای برآفتاب واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد تشکیل داده‌اند (N= ۲۱) که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری، ۱۵ نفر از آنها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان کهگیلویه و بویر احمد با مرکزیت شهر یاسوج، با مساحتی حدود ۱۶ هزار و ۲۴۹ کیلومتر مربع در امتداد رشته کوه‌های زاگرس قرار دارد که از شمال به چهار محال و بختیاری، از غرب به خوزستان، از جنوب به بوشهر و از شرق به فارس و اصفهان محدود می‌شود. جمعیت کهگیلویه و بویر احمد بر پایه آخرین سرشماری مرکز آمار ایران برابر با ۷۱۳۰۵۲ نفر بوده که ۵۰ درصد آنها در شهرستان بویر احمد حضور دارند. روستای برآفتاب، روستایی از توابع بخش مرکزی شهرستان کهگیلویه در استان کهگیلویه و بویر احمد است. این روستا با وسعت ۱۰ کیلومتر در دهستان دشمن‌زیاری قرار دارد. جمعیت آن ۳۶۵ نفر (۶۵ خانوار) بوده و شغل بیشتر ساکنان در این منطقه کشاورزی و دامپروری است. سطح زیر کشت محصولات باغی در این منطقه ۱۴ هکتار است. از محصولات شاخص در این منطقه می‌توان به برنج، گندم، پرتقال و نارنگی اشاره کرد (Agricultural Jahad of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad County, 2024).

نتایج و بحث

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است. با توجه به نتایج، میانگین سنی مشارکت‌کنندگان حدود ۴۸/۶۰ سال، میانگین سال‌های تحصیل پاسخ‌گویان حدود ۷/۵۳ سال و سابقه باغداری آنان نیز ۱۶/۸۰ سال بوده است. بررسی وضعیت تأهل پاسخ‌گویان نیز بیانگر آن است که بیشترین تعداد آنها (۱۳ نفر معادل ۸۶/۷ درصد) متأهل بوده‌اند.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	میانگین (سال)
سن	-	-	-	۴۸/۶۰
تحصیلات	-	-	-	۷/۵۳
سابقه باغداری	-	-	-	۱۶/۸۰
وضعیت تأهل	مجرد	۲	۱۳/۳	-
	متأهل	۱۳	۸۶/۷	-

مأخذ: یافته‌های پژوهش

تحلیل موانع و مشکلات کشت محصول سالم از دیدگاه باغداران سالم‌کار

در این پژوهش به منظور تحلیل نظرات باغداران نسبت به مشکلات و موانع کشت محصول سالم، پس از جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه عمیق و مرور خطبه‌خط متن مصاحبه‌ها، با استفاده از کدگذاری باز ۳۱ مفهوم کلیدی شناسایی شد که در جدول ۲ به آنها اشاره شده است.

جدول ۲. دیدگاه باغداران نسبت به موانع و مشکلات کشت محصول سالم (کدگذاری باز)

ردیف	مفهوم کلیدی	فراوانی
۱	ظرفیت کم مخزن آبی	۷
۲	نبود سردخانه برای نگهداری میوه‌ها در مواقعی که محصول به فروش نمی‌رود	۶
۳	بالا بودن دستمزد ادوات کشاورزی	۵
۴	استاندارد نبودن مسیر لوله‌های آبی تا مخزن آب	۴
۵	پوسیده بودن لوله‌های آب	۷
۶	وجود بیماری‌های از قبیل: ترک خوردگی میوه‌ها، آتشک و غیره	۸
۷	عدم مدیریت مناسب برای بیمه محصولات کشاورزی	۴
۸	کشت معیشتی و کاهش صادرات	۵
۹	نبود قیمت تضمینی برای محصولات سالم	۶
۱۰	پایین بودن سطح زیر کشت و در نتیجه کاهش تولیدات	۵
۱۱	بازار پسندی کم‌تر این محصولات به دلیل اندازه، ظاهر، رنگ و شکل نسبت به محصول رایج	۳
۱۲	سواد پایین کشاورزان در درک مطالب ارائه شده در کلاس‌های ترویجی	۷
۱۳	عدم دریافت تسهیلات و وام در زمینه کشت محصول سالم	۵
۱۴	کمبود مواد آلی خاک	۷
۱۵	نبود فروشگاه‌های عرضه کننده کودهای آلی و سبز	۴
۱۶	مشکلات حمل و نقل و بازاریابی محصول	۳
۱۷	فاصله زیاد کشاورزان تا جهاد کشاورزی شهرستان	۶
۱۸	عدم ارتباط کشاورزان با مراکز تحقیقاتی	۸
۱۹	دسترسی ضعیف به اینترنت	۶
۲۰	گران بودن نهاده‌ها (کود، سم و غیره) و وسایل مورد نیاز باغداری	۷
۲۱	دانش کم کشاورزان در زمینه کشت سالم	۴
۲۲	درآمد پایین باغداران	۵
۲۳	دریافت نکردن گواهی کشت سالم	۸
۲۴	مؤثر نبودن کنترل بیولوژیک	۷
۲۵	بالا بودن هزینه حامل‌های انرژی (برق، گاز و غیره)	۶
۲۶	دسترسی محدود به ماشین آلات مناسب نظیر تراکتور در منطقه	۵
۲۷	سیستم سم‌پاشی سنتی و دستی	۶
۲۸	بالا بودن هزینه تعمیر و نگهداری ادوات و وسایل مورد نیاز باغداری نظیر: تراکتور، پمپاژها، لوله‌های آب و غیره	۷
۲۹	وجود آفات در باغ از قبیل: کنه، شپشک و غیره	۶
۳۰	نظارت کم جهاد کشاورزی نسبت به سال‌های اولیه کشت محصول سالم	۴
۳۱	خریداری محصول سالم با قیمت پایین توسط دلان	۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش

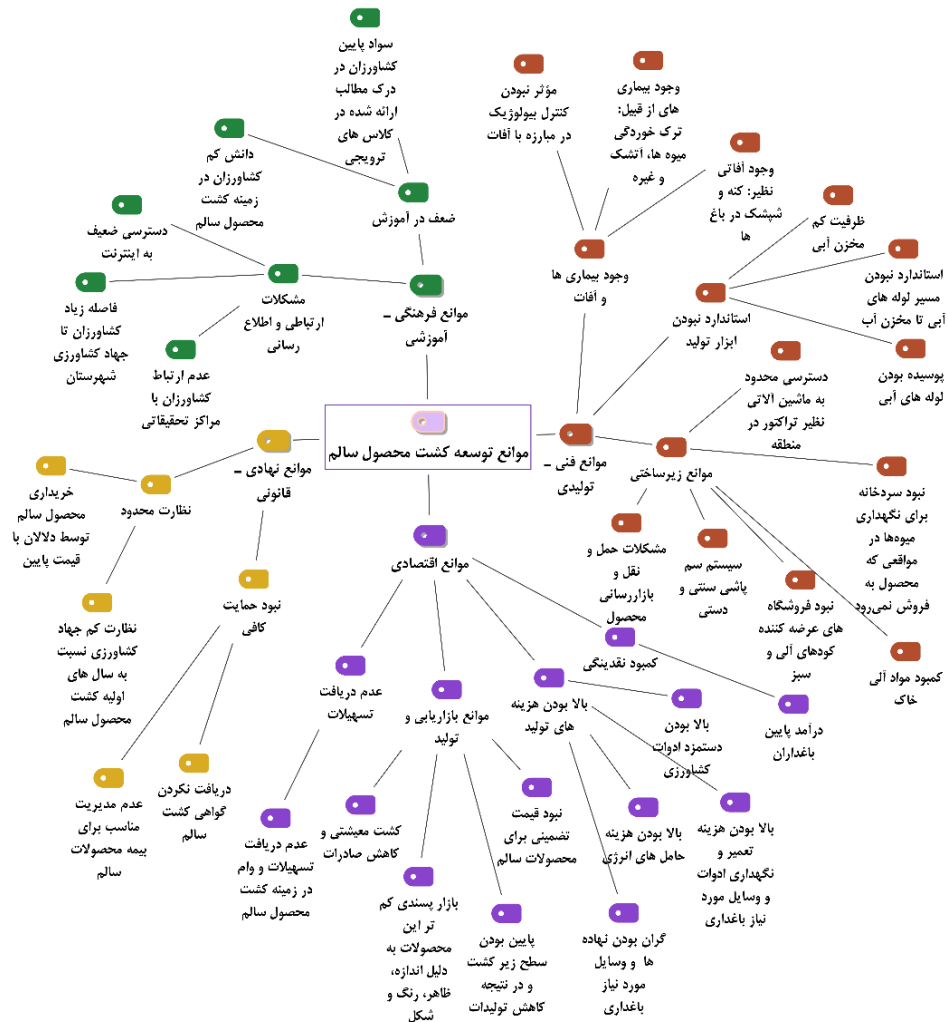
با استفاده از کدگذاری محوری، چهار مقوله از ارتباط و گروه‌بندی کدهای مربوطه بر اساس مشابهت در مفاهیم با یکدیگر استخراج شد و در محور تحلیل‌های پژوهش حاضر قرار گرفت (جدول ۳). این مقوله‌ها شامل موانع اقتصادی، موانع فنی - تولیدی، موانع فرهنگی - آموزشی، موانع نهادی - قانونی بوده که در ادامه به تشریح هر یک از آنها پرداخته شده است.

جدول ۳. مفهوم‌سازی داده‌ها در زمینه نظرات باغداران نسبت به موانع و مشکلات کشت محصول سالم (کدگذاری محوری)

مقوله / طبقه	زیر مقوله	مفاهیم
موانع اقتصادی	بالا بودن هزینه‌های تولید	بالا بودن دستمزد ادوات کشاورزی
		بالا بودن هزینه تعمیر و نگهداری ادوات و وسایل مورد نیاز باغداری نظیر: تراکتور، پمپاژها، لوله‌های آب و غیره
	موانع بازاریابی و تولید	گران بودن نهاده‌ها (کود، سم و غیره) و وسایل مورد نیاز باغداری
		بالا بودن هزینه حامل‌های انرژی (سوخت، برق و غیره)
موانع فنی - تولیدی	کمبود نقدینگی	نبود قیمت تضمینی برای محصولات سالم
		پایین بودن سطح زیر کشت و در نتیجه کاهش تولیدات
	استاندارد نبودن ابزار تولید	بازار پستندی کم‌تر این محصولات به دلیل اندازه، ظاهر، رنگ و شکل نسبت به محصول رایج
		کشت معیشتی و کاهش صادرات
موانع فرهنگی - آموزشی	وجود بیماری‌ها و آفات	درآمد پایین باغداران
		عدم دریافت تسهیلات و وام در زمینه کشت محصول سالم
	موانع زیرساختی	ظرفیت کم مخزن آبی
		استاندارد نبودن مسیر لوله‌های آبی تا مخزن آب
موانع نهادی - قانونی	ضعف در آموزش	پوسیده بودن لوله‌های آبی
		وجود بیماری‌های از قبیل: ترک خوردگی میوه‌ها، آتشک و غیره
	مشکلات ارتباطی و اطلاع‌رسانی	وجود آفاتی نظیر: کنه و شپشک در باغ‌ها
		مؤثر نبودن کنترل بیولوژیک در مبارزه با آفات
نظارت محدود	نبود حمایت کافی	نبود سردخانه برای نگهداری میوه‌ها در مواقعی که محصول به فروش نمی‌رود
		کمبود مواد آلی خاک
	نظارت محدود	موانع زیرساختی
		سیستم سم‌پاشی سنتی و دستی
نظارت محدود	مشکلات حمل و نقل و بازاریابی محصول	مشکلات حمل و نقل و بازاریابی محصول
		دسترسی محدود به ماشین الاتی نظیر تراکتور در منطقه
	نظارت محدود	ضعف در آموزش
		مشکلات ارتباطی و اطلاع‌رسانی
نظارت محدود	نبود حمایت کافی	سواد پایین کشاورزان در درک مطالب ارائه شده در کلاس‌های ترویجی
		دانش کم کشاورزان در زمینه کشت محصول سالم
	نظارت محدود	مشکلات ارتباطی و اطلاع‌رسانی
		عدم ارتباط کشاورزان با مراکز تحقیقاتی
نظارت محدود	نظارت محدود	فاصله زیاد کشاورزان تا جهاد کشاورزی شهرستان
		دسترسی ضعیف به اینترنت
	نظارت محدود	نظارت محدود
		خریداری محصول سالم توسط دلالان با قیمت پایین

مآخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌گونه که نتایج پژوهش نشان داد، این چهار مقوله (عوامل اقتصادی، عوامل فنی - تولیدی، عوامل فرهنگی - آموزشی، عوامل نهادی- قانونی) از مهم‌ترین موانع و مشکلات کشت محصول سالم بوده است. بنابراین، بر اساس نتایج بدست آمده، مدل مفهومی زیر برای پژوهش حاضر ترسیم شد (شکل ۲).

شکل ۲. نمودار درختی موانع و مشکلات کشت محصول سالم

مقاله موانع اقتصادی

این مقاله بیانگر تجربه مالی دشوار باغداران است که در آن کشت محصول سالم با افزایش مداوم هزینه‌های تولید و در مقابل، نبود تضمین برای بازگشت سرمایه مواجه است. کشاورزان اغلب احساس می‌کنند که میان یک انتخاب پرهزینه برای تولید و یک بازار بی‌رحم گرفتار شده‌اند. این مقاله چهار زیر مقوله ۱- بالا بودن هزینه‌های تولید، ۲- موانع بازاریابی و تولید، ۳- کمبود نقدینگی و ۴- عدم دریافت تسهیلات را شامل می‌شود.

شرکت‌کنندگان به‌طور مداوم به بالا بودن هزینه‌ها (کودهای آلی، سموم بیولوژیک) و همچنین هزینه بالای استفاده و نگهداری از ادوات کشاورزی (نظیر تراکتور و پمپاژها) اشاره کرده‌اند که این امر، فشار مالی مضاعفی را بر دوش باغداران می‌گذارد. از طرف دیگر، یکی از ملموس‌ترین چالش‌ها، فقدان مکانیزم قیمت تضمینی است. مطابق اظهارات کشاورزان، محصولات سالم اغلب به دلیل شکل، اندازه یا ظاهر متفاوت، نسبت به محصولات شیمیایی رایج، بازارپسندی کمتری دارند و این موضوع مستقیماً بر درآمد آنها تأثیر می‌گذارد. همچنین، دسترسی نداشتن به تسهیلات مالی و وام‌های مرتبط با کشت سالم، ریسک مالی این کار را دوچندان کرده است. در این راستا محققانی همچون کشاورز و موسوی (Keshavarz & Mousavi, 2018)، یعقوبی و جوادی (Yaghoubi & Javadi, 2014)، ویسی و همکاران (Veisi et al., 2013)، سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2014)، جاویدان و همکاران (Javidan et al., 2020) و جمشیدی و شفیع (Jamshidi & Shafiee, 2023) نیز به مشکلات بازاریابی و فروش محصولات، پایین بودن قیمت محصولات ارگانیک در مقابل افزایش قیمت نهاده‌های کشاورزی، و عملکرد پایین محصولات تولید شده به روش غیرشیمیایی به‌عنوان موانع اقتصادی در راستای کشت محصول سالم اشاره نمودند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان بیان نمود که کشت محصول سالم دارای هزینه‌های مالی است که در این راستا حمایت و پشتیبانی از باغداران سالم‌کار با ایجاد انجمن‌ها و تشکل‌های تولیدکنندگان محصول سالم، افزایش خدمات خرید تضمینی و بیمه محصولات سالم، اعطای اعتبارات مالی به باغداران سالم‌کار می‌تواند راهکارهای مناسبی باشد و موجب تشویق باغداران سالم‌کار شود.

مقاله موانع فنی - تولیدی

این مقاله بر مشکلات عینی و فیزیکی تولید تمرکز دارد که از فرسودگی زیرساخت‌های باغداری ناشی می‌شود. این مسائل، تلاش‌های کشاورزان برای تولید محصول سالم را بی‌اثر می‌سازد.

این مقوله شامل سه زیر مقوله ۱- استاندارد نبودن ابزار تولید، ۲- وجود بیماری‌ها و آفات و ۳- موانع زیر ساختی است.

برخی باغداران به مشکلاتی مانند ظرفیت کم یا پوسیدگی لوله‌های انتقال آب، و نبود تأسیسات نگهداری مدرن (سردخانه) برای ذخیره میوه‌ها در زمان کاهش تقاضای بازار اشاره داشتند. این کمبودها، آسیب‌پذیری محصول را در برابر فساد افزایش می‌دهد. از طرفی، در عرصه تولید، مبارزه با آفاتی نظیر کنه و شپشک و بیماری‌هایی چون آتشک با روش‌های بیولوژیک، به دلیل ناکارآمدی و سنتی بودن سیستم‌های سم‌پاشی دستی، چالش‌برانگیز توصیف شد. علاوه بر این، کمبود مواد آلی خاک و نبود فروشگاه‌های تخصصی برای عرضه کودهای آلی، فرآیند تولید را کند می‌کند که در این راستا اکبری و همکاران (Akbari et al., 2019) مهم‌ترین موانع کشت ارگانیک را بازاررسانی و ویسی و همکاران (Veisi et al., 2013)، رز و همکاران (Rose et al., 2017) مسائل زیرساختی، نبود یا کمبود انبار مطلوب برای نگهداری و ذخیره محصولات سالم و نداشتن مهارت‌های فنی و مدیریتی و کاپای و سلیرز (Khapayi & Celliers, 2016)، دسترسی محدود به نهاده‌ها، عملکرد پایین محصولات تولید شده به روش غیر شیمیایی، مخلوط شدن محصولات سالم و غیر سالم در بازار، نبود الگوی عملیاتی برای محصولات با اقلیم‌های مختلف، و محدودیت دسترسی به ماشین‌آلات مناسب معرفی نمودند. با توجه به یافته‌های پژوهش، ایجاد زیر ساخت‌های لازم توسط سازمان‌های متولی به منظور تسهیل بازاریابی محصولات سالم و گسترش بازار فروش می‌تواند موجب افزایش سودآوری تولید این محصولات و کاهش خطر تولید محصول سالم شود.

مقوله موانع فرهنگی - آموزشی

این مقوله بیانگر خلاء آموزشی و اطلاعاتی است که مانع اصلی در پذیرش کامل و اجرای صحیح اصول کشت سالم می‌شود. در واقع، کشاورزان احساس می‌کنند که به دلیل عدم دسترسی به دانش تخصصی، در حاشیه قرار دارند. این مقوله شامل دو زیر مقوله ۱- ضعف در آموزش و ۲- مشکلات ارتباطی و اطلاع‌رسانی است.

سواد پایین برخی کشاورزان، درک مطالب آموزشی ترویجی را دشوار می‌سازد. همچنین، فاصله زیاد از مراکز تحقیقاتی و جهاد کشاورزی، همراه با دسترسی ضعیف به اینترنت، منجر به کمبود جدی در دانش فنی و آگاهی درباره مزایای کشت سالم شده است. از طرفی، عدم ارتباط مؤثر و مداوم با کارشناسان ترویج، سبب می‌شود که کشاورزان نتوانند آخرین روش‌های کشت ارگانیک و سالم را بیاموزند. این انزوا، انگیزه آنها برای سرمایه‌گذاری بر روی دانش جدید را کاهش می‌دهد. یافته‌های

مطالعات کاپای و سلیرز (Khapayi & Celliers, 2016)، جمشیدی و شفیعی (Jamshidi & Shafiee, 2023)، یعقوبی و جوادی (Yaghoubi & Javadi, 2014)، کشاورز و موسوی (Keshavarz & Mousavi, 2018)، لشگرآرا و همکاران (Lashgarara et al., 2014) نیز در زمینه نبود دانش کافی در زمینه تولید محصولات سالم و ارگانیک در بین کشاورزان، عدم اطلاع‌رسانی و تبلیغ مؤثر در زمینه تولید و مصرف محصولات ارگانیک نیز با نتیجه مطالعه حاضر هم‌راستا است. افزون بر این، یافته‌های تحقیق ویسی و همکاران (Veisi et al., 2013) مبنی بر نداشتن دانش لازم در خصوص کشاورزی ارگانیک به علت دسترسی محدود به کارشناسان ترویج، رسانه‌ها و بی‌سوادی کشاورزان موید یافته‌های پژوهش حاضر است. نتایج حاکی از آگاهی اندک کشاورزان در زمینه کشت محصول سالم است که در این راستا طراحی فعالیت‌های ترویجی و اجرای کلاس‌های آموزشی در زمینه مزایای کشت محصول سالم می‌تواند مؤثر واقع شود.

مقوله موانع نهادی - قانونی

این مقوله (مشمول بر دو زیر مقوله نبود حمایت کافی، و نظارت محدود) مربوط به کمبود سیاست‌ها، قوانین، و نهادهای حامی کشاورزان سالم کار است. این موضوع منجر به ایجاد حس بی‌اعتمادی و ناامیدی در میان کشاورزان شده است. بر اساس اظهارات برخی کشاورزان، آنان در دریافت گواهی کشت سالم با فرآیندهای پیچیده و نامناسب مواجه هستند. علاوه بر این، عدم مدیریت صحیح و مناسب بیمه محصولات سالم، ریسک تولید را برای آنها بالا برده و انگیزه تولید را از آنها سلب کرده است. همچنین، کاهش نظارت جهاد کشاورزی در سال‌های اخیر به عنوان یک مانع مهم مطرح شد. شرکت‌کنندگان به طور خاص به نقش دلالت‌ان اشاره کردند که محصول سالم را با قیمتی پایین‌تر از ارزش واقعی خریداری می‌کنند و این امر، تلاش‌های تولیدکننده را بی‌اثر می‌سازد. در این راستا، کردعلیوند و همکاران (Kordalivand et al., 2023)، جاویدان و همکاران (Javidan et al., 2020)، سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2014)، و بارت (Barrett, 2021) عواملی همچون حمایت ناکافی از زیر ساخت‌ها، عدم وجود سیاست‌های کشاورزی مناسب، نبود حمایت‌های مالی، عدم استانداردهای کیفیت برای کودهای زیستی و عوامل سیاسی و اجتماعی را به‌عنوان مهم‌ترین محدودیت‌های کشاورزی ارگانیک عنوان نمودند. بنابراین، توصیه می‌شود قوانین مرتبط با کشت محصول سالم مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد و رویه‌ها و فرآیندهای اداری و بورکراسی اضافی توسط متولیان امر حذف شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نقش تغذیه در سلامت، افزایش کارایی، یادگیری انسان‌ها و ارتباط آن با توسعه اقتصادی در پژوهش‌های وسیع جهانی به اثبات رسیده است، بنابراین، در بین اولویت‌های اهداف توسعه هر کشور دستیابی به امنیت غذایی اهمیت ویژه‌ای دارد (Kaushal et al., 2024). بخش کشاورزی به‌عنوان بزرگترین متولی تولید، تأمین مواد غذایی و امنیت غذایی محسوب می‌شود. در سال‌های اخیر، به‌دلیل تأثیرات منفی کشاورزی رایج بر سلامت انسان و محیط‌زیست، رویکردهای مختلفی اتخاذ شده است که یکی از این رویکردها تولید مواد غذایی سالم بوده است. اما از آنجا که تولید محصولات سالم همواره با موانع متعددی روبه‌روست، هدف پژوهش حاضر تحلیل موانع و مشکلات باغداران سالم‌کار در روستای برآفتاب واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد و ارائه راهکارها به‌منظور توسعه کشت محصول سالم در این منطقه بود. نتایج پژوهش با استفاده از تحلیل محتوا نشان داد که از نظر باغداران، مهم‌ترین موانع کشت محصول سالم، چهار دسته موانع اقتصادی، موانع فنی - تولیدی، موانع فرهنگی - آموزشی و موانع قانونی - نهادی بوده است. یعقوبی و جوادی (Yaghoubi & Javadi, 2014) در مطالعه خود، موانع تولید محصولات ارگانیک را به پنج دسته موانع ترویجی، فقدان حمایت کافی دولتی، موانع دانشی و پژوهشی در جهاد کشاورزی، پیچیدگی و موانع ترغیبی و راندمان پایین محصولات ارگانیک طبقه‌بندی نمودند. جمشیدی و شفیعی (Jamshidi & Shafiee, 2023)، جاویدان و همکاران (Javidan et al., 2020)، اعظمی و همکاران (Azami et al., 2013) موانع پذیرش محصولات سالم و ارگانیک را به عواملی همچون بازاریابی، فنی، آموزشی و اطلاع‌رسانی، حمایت دولتی، فردی - فرهنگی، اقتصادی و فیزیکی - ساختاری مرتبط دانستند. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش حسینی‌دانا و نوری‌پور (Hoseini Dana & Nooripoor, 2018)، شریفی و همکاران (Sharifi et al., 2010) و آلترونه (Altrawneh, 2016) مبنی بر این که چهار دسته عوامل اقتصادی، عوامل فنی - تولیدی، عوامل فرهنگی - آموزشی، و عوامل نهادی - قانونی مهم‌ترین موانع کشت محصول سالم به‌شمار می‌روند، هم‌راستاست. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- به‌منظور ارتقاء سطح آگاهی افراد در ارتباط با کشت محصول سالم، بازدیدهای میدانی از اراضی تحقیقاتی در سطح استان و یا کشور برای کشاورزان در دستور کار قرار گیرد تا علاوه بر آموزش در راستای آشنایی با این نوع کشت، روش تولید محصول سالم نیز عملاً آموزش داده شود. علاوه بر آن، در وزارت جهاد کشاورزی، برنامه‌ریزی و اقدامات لازم به‌منظور تربیت نیروی

- انسانی متخصص و مروجان در زمینه کشت محصول سالم و با مشارکت مردم و در راستای رفع نیازهای آموزشی آنها انجام گیرد.
- شرکتهای غیر دولتی فعال در منطقه می‌توانند با کارشناسان کشاورزی خود در راستای آموزش، مشاوره و نظارت بر مراحل تولید محصول سالم مشارکت نمایند.
 - با توجه به اهمیت موانع اقتصادی در منطقه، از اقداماتی که دولت می‌تواند در این زمینه انجام دهد، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: خرید تضمینی محصولات سالم، ایجاد بازارهای ملی و منطقه‌ای و مدیریت صحیح این بازارها، کاهش هزینه تولید و در اختیار قرار دادن نهادهای مورد نیاز تولید با قیمت مناسب، و تخصیص تسهیلات با بهره پایین. همچنین، فعال نمودن نقش تعاونی‌های کشاورزی مانند تعاونی تولید، تعاونی روستایی و شرکتهای غیر دولتی کشاورزی در تولید محصول سالم راهکار مناسب است.
 - تشکیل انجمن‌های حمایت از تولید محصول سالم در منطقه مورد مطالعه. سهولت در گواهی نمودن محصول و اعطای مجوز صادرات با رعایت استانداردهای جهانی و مشاوره رایگان به کشاورزان و از میان برداشتن پیچ و خم‌های نامطلوب اداری می‌توانند در این زمینه مؤثر واقع شوند.
 - برگزاری نمایشگاه‌هایی در زمینه محصولات سالم و بازدید کشاورزان از این نمایشگاه‌ها و گفتگو با تولیدکنندگان محصولات سالم می‌تواند گام مؤثری در ترغیب کشاورزان برای کشت محصولات سالم باشد.
 - اطلاع‌رسانی در خصوص ارزش غذایی محصولات سالم توسط رسانه‌های جمعی مانند رادیو و تلویزیون به منظور افزایش سطح آگاهی کشاورزان نسبت به این محصولات.
 - افزایش سطح فرهنگ تولید و مصرف محصولات سالم از طریق برنامه‌های آموزشی، فیلم‌های آموزشی و انتشار کتاب و مقالات مرتبط با این موضوع با محوریت وزارت جهاد کشاورزی و همکاری سایر دستگاه‌ها مانند آموزش و پرورش، آموزش عالی و بهداشت و آموزش پزشکی.

منابع

1. Abbaszadeh, M. (2012). Validity and reliability in qualitative researches. *Journal of Applied Sociology*, 23(1), 19-34. [In Persian]
2. Abdelhedi, I.T., & Zouari, S.Z. (2020). Agriculture and food security in North Africa: A theoretical and empirical approach. *Journal of the Knowledge Economy*, 11(1), 193-210. DOI: 10.1007/s13132-018-0528-y

3. Agricultural Jihad of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad County (2024). Introducing the Characteristics of the County.
4. Agricultural Jihad of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad Province (2023). Report on the use of agricultural pesticides in Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces.
5. Ahmadi, Z., & Ahmadvand, M. (2017). The effectiveness of Farmer Field Schools (FFS) with an emphasis on safe food production case study: Tomato farmers of Kaki district. *Agricultural Extension and Education Research*, 9(2), 47-59.
6. Akbari, M., Badri, S.A., Shamanian, M., & Amini, S. (2019). Objectives, motivations and barriers of organic agriculture development in Ravansar city. *Environmental Education and Sustainable Development*, 7(2), 63-76. DOI: 10.30473/ee.2019.5603 [In Persian]
7. Alengebawy, A., Abdelkhalek, S.T., Qureshi, S.R., & Wang, M.Q. (2021). Heavy metals and pesticides toxicity in agricultural soil and plants: Ecological risks and human health implications. *Toxics*, 9(3), 42. <https://doi.org/10.3390/toxics9030042>
8. Aligholi, F., Ajili, A., Yazdanpanah, M., & Forouzani, M. (2016). Factors affecting the adoption and rejection of safety crops in the Khuzestan. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 47(1), 169-180. DOI:10.22059/ijaedr.2016.58841. [In Persian]
9. Altrawneh, M. (2016). Determine the barriers of organic agriculture implementation in Jordan. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 22(1), 10-15.
10. Arpanahi, S., & Nooripoor, M. (2014). Point of view of the agricultural information system towards organic products: the central district county of BoyerAhmad. *Journal Space Economy & Rural Development*, 3(7), 55-73. <http://serd.khu.ac.ir/article-1-1952-en.html>. [In Persian]
11. Asghari, M. (2019). Impact of jasmonates on safety, productivity and physiology of food crops. *Trends in Food Science & Technology*, 91, 169-183. <https://dx.doi.org/10.1016/j.tifs.2019.07.005>
12. Asimeh, M., & Nooripoor, M. (2021). Analysis of barriers and obstacles of lands consolidation and production cooperatives formation: the case of Zarghan county. *Co-Operation and Agriculture*, 10(38), 43-61. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_126286_62222e68f1eb166d6c985e011eb77561.pdf. [In Persian]
13. Asimeh, M., Nooripoor, M., Azadi, H., Van Eetvelde, V., Sklenička, P., & Witlox, F. (2020). Agricultural land use sustainability in Southwest Iran: Improving land leveling using consolidation plans. *Land Use Policy*, 94, 104555. DOI:10.1016/j.landusepol.2020.104555

14. Aygen, G.F. (2012). Attitudes and behavior of turkish consumers with respect to organic foods. *International Business and Social Science*, 18. <https://files.core.ac.uk/download/pdf/47256374.pdf>
15. Azami, M., Monavvari Fard, F., Jeyhoni, S., Eydi, S., Reyhani, H., & Ghadimi, A.R. (2013). The analysis of effective factors on non-accepting of organic agriculture products from the viewpoint of agricultural experts (Case Study: Alborz Province). *Journal International Advanced Biological and Biomedical Research*, 3, 260-272. https://www.ijabbr.com/article_6895.html
16. Barrett, C.B. (2021). Overcoming global food security challenges through science and solidarity. *American Journal of Agricultural Economics*, 103(2), 422-447. <https://doi.org/10.1111/ajae.12160>.
17. Chrystopher, G., & Kristallis J. (2005). Consumer willingness to pay for organic food. *British Food Journal*. 107, 320-34. DOI:10.1108/00070700510596901
18. Creswell, J.W. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage publications.
19. El Youssfi, M., Sifou, A., Ben Aakame, R., Mahnine, N., Arsalane, S., Halim, M., Laghzizil, A., & Zinedine, A. (2023). Trace elements in foodstuffs from the Mediterranean basin—occurrence, risk assessment, regulations, and prevention strategies: A review. *Biological Trace Element Research*, 201(5), 2597-2626. DOI: 10.1007/s12011-022-03334-z
20. FAO (2013). FAO Statistical Yearbook 2013, World Food and Agriculture. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. Available at: <http://www.fao.org/economic/est/publications/rice-publications/rice-market-monitor rmm/en/>.
21. Flick, U. (2022). *An Introduction to Qualitative Research*. Sage Publications.
22. Godfray, H.C.J., Beddington, J.R., Crute, I.R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J.F., & Toulmin, C. (2010). Food security: the challenge of feeding 9 billion people. *Science*, 327(5967), 812-818. DOI: 10.1126/science.1185383
23. Guba, E.G., & Lincoln, Y.S. (1981). Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches. Jossey-Bass.
24. Hemathilake, D.M.K.S., & Gunathilake, D.M.C.C. (2022). *Agricultural Productivity and Food Supply to Meet Increased Demands*. In Future Foods (pp. 539-553). Academic Press. DOI:10.1016/B978-0-323-91001-9.00016-5
25. Hoseini Dana, F.S., & Nooripoor, M. (2018). Barriers and obstacles of producing low input pistachio: The case of Dasht Robot District of Sharbabak. *Agricultural Extension and Education Research*, 11(1), 23-32. [In Persian]

26. Hosseini, J., & Ajoudani, Z. (2012). Affective factors in adopting organic farming in Iran. *Scholars Research Library Annals of Biological Research*, 3(1), 601-608.
27. Jamshidi, O., & Shafiee, F. (2023). Analysis of deterrent and facilitating factors for the production of healthy and organic agricultural products: A qualitative research in Mazandaran province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 54(2), 417-438. <http://doi.org/10.22059/IJAEDR.2022.347121.669168>. [In Persian]
28. Javidan, L., Rezaei, R., Safa, L., & Yousefi, A. (2024). Qualitative analysis of barriers and constraints of healthy potato production in Zanjan province. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 20(1), 99-115. DOI: 10.22034/iaeej.2024.425384.1774 [In Persian]
29. Kaushal, S., Tammineni, D.K., Rana, P., Sharma, M., Sridhar, K., & Chen, H.H. (2024). Computer vision and deep learning-based approaches for detection of food nutrients/nutrition: New insights and advances. *Trends in Food Science & Technology*, 146, 104408. DOI:10.1016/j.tifs.2024.104408
30. Keshavarz, S., & Mousavi, M. (2018). Study of the problems and factors affecting the development of organic farming Case Study: kitchen garden city Marvdasht. *Journal of Agricultural Economics Researches*, 10(3). DOR: 20.1001.1.20086407.1397.10.39.7.1 [In Persian]
31. Khapayi, M., & Celliers, P.R. (2016). Factors limiting and preventing emerging farmers to progress to commercial agricultural farming in the King William's Town area of the Eastern Cape Province, South Africa. *South African Journal of Agricultural Extension*, 44(1), 25-41. DOI:10.17159/2413-3221/2016/v44n1a374
32. Kings, D., & Ilbery, B. (2012). Farmers' Attitudes towards Organic and Conventional Agriculture: A Behavioural Perspective. In *Organic Food and Agriculture-New Trends and Developments in the Social Sciences*. IntechOpen. DOI:10.5772/27572
33. Kordalivand, S., Fami, H.S., Asadi, A., & Barati, A.A. (2023). An analysis of experts' insights on challenges and obstacles in issuing safety certificates for agricultural products in Iran. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 19(1), 83-103. [In Persian]
34. Lashgarara, F., Ehtesham-Majd, S., & Omidi Najafabadi, M. (2014). The challenges of organic pomegranate marketing from the perspective of Paveh growers. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*, 4(4), 3975-3983.
35. Mahdavi, H., Allahyari, M.S., Damalas, C.A., & Dunn, E.S. (2020). Drivers and barriers for organic rice (*Oryza sativa* L.) production in northern Iran:

- experts' consensus using the Delphi method. *Biological Agriculture & Horticulture*, 36(2), 96-106. DOI:10.1080/01448765.2019.1698464
36. Majnoun Hosseini, N. (2019). An overview of the organic farming situation in Iran (challenges and solutions). *Acta Scientific Agriculture*, 3(1), 183–187.
37. Monfared, N., Yazdanpanah, M., & Tavakoli, K. (2018). Why do they continue to use pesticides? The case of tomato growers in Boushehr Province in Southern Iran. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 17(3), 577-588. DOR: 20.1001.1.16807073.2015.17.3.10.5. [In Persian]
38. Nooripoor, M., Sedaghati, M., & Asimeh, M. (2021). Analysis the effects of targeting subsidies on the agricultural sector: The case of Central District of Choram County. *Rural Development Strategies*, 8(2), 171-186. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2021.266614.1909>. [In Persian]
39. Pawlak, K., & Kołodziejczak, M. (2020). The role of agriculture in ensuring food security in developing countries: Considerations in the context of the problem of sustainable food production. *Sustainability*, 12(13), 5488. <https://doi.org/10.3390/su12135488>
40. Perpar, A., & Udovč, A. (2019). Organic Farming: A Good Production Decision for Slovenian Small Size Farms and Farms in The Areas with Restrictions/Limitations or Natural Obstacles for Agriculture? In Multifunctionality and Impacts of Organic and Conventional Agriculture. IntechOpen. DOI:10.5772/intechopen.89716
41. Porter, J.R., Xie, L., Challinor, A.J., Cochrane, K., Howden, S.M., Iqbal, M.M., & Travasso, M.I. (2014). Food security and food production systems.
42. Prosekov, A.Y., & Ivanova, S.A. (2018). Food security: The challenge of the present. *Geoforum*, 91, 73-77. DOI:10.1016/j.geoforum.2018.02.030
43. Reganold, J.P., & Wachter, J.M. (2016). Organic agriculture in the twenty-first century. *Nature Plants*, 2(2), 1-8. DOI: 10.1038/nplants.2015.221.
44. Rezaei-Moghaddam, K., Vatankhah, N., & Ajili, A. (2020). Adoption of pro-environmental behaviors among farmers: Application of Value–Belief–Norm theory. *Chemical and Biological Technologies in Agriculture*, 7(1), 1-15. DOI:10.1186/s40538-019-0174-z
45. Rose, N., Reeve, B., & Charlton, K. (2022). Barriers and enablers for healthy food systems and environments: The role of local governments. *Current Nutrition Reports*, 11(1), 82-93. <https://doi.org/0.1007/s13668022-00393-5>.
46. Sarisamur, F. & Kilic, S. (2011). Potential land use planning and agricultural land suitability. *Journal of Physical Science*, 10, 2586-2592. <https://doi.org/10.5897/IJPS11.122>

47. Savari, M., & Gharechae, H. (2020). Application of the extended theory of planned behavior to predict Iranian farmers' intention for safe use of chemical fertilizers. *Journal of Cleaner Production*, 263, 121512. DOI:10.1016/j.jclepro.2020.121512
48. Seufert, V., Ramankutty, N., & Mayerhofer, T. (2017). What is this thing called organic? How organic farming is codified in regulations. *Food Policy*, 68, 10-20. DOI:10.1016/j.foodpol.2016.12.009
49. Sharifi, O., Sadati, S.A., Rostami, F., Sadati, S.A., Mohamadi, Y., & Taher Tolou Del, P. (2010). Barriers to conversion to organic farming: A case study in Babol County in Iran. *African Journal of Agricultural Research*, 5(16), 2260- 2267. <https://doi.org/10.5897/AJAR.9000081>
50. Soltani, S., Azadi, H., Mahmoudi, H., & Witlox, F. (2014). Organic agriculture in Iran: Farmers' barriers to and factors influencing adoption. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 29(2), 126-134. <https://doi.org/10.1017/S1742170513000069>
51. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research; Grounded Theory Procedures and Techniques* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage: 312 page.
52. Tabrizi, M. (2014). Qualitative content analysis from the perspective of deductive and inductive approaches. *Social sciences*, 21(64), 105-138. [In Persian]
53. Thornton, P.K., Kristjanson, P., Förch, W., Barahona, C., Cramer, L., & Pradhan, S. (2018). Is agricultural adaptation to global change in lower-income countries on track to meet the future food production challenge? *Global Environmental Change*, 52, 37-48. DOI:10.1016/j.gloenvcha.2018.06.003
54. Ume, C. (2023). The role of improved market access for small-scale organic farming transition: Implications for food security. *Journal of Cleaner Production*, 387, 135889. DOI:10.1016/j.jclepro.2023.135889
55. Veisi, A., Gholami, M., & Shiri, N. (2013). What are the barriers to the development of organic farming? Scientific Papers Series Management. *Journal Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 13(3), 321-326. https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol3_3/Art56.pdf
56. Wang, X. (2022). Managing land carrying capacity: Key to achieving sustainable production systems for food security. *Land*, 11(4), 484. <https://doi.org/10.3390/land11040484>
57. Yaghoubi, J., & Javadi, A. (2014). Barriers to production of organic crops from viewpoint of agricultural jahad experts. *Journal of Agricultural*

- Sciences and Sustainable Production*, 24(1), 57-68. DOI: 10.52547/jea.9.17.125 [In Persian]
58. Zulfiqar, F., & Thapa, G.B. (2017). Agricultural sustainability assessment at provincial level in Pakistan. *Land Use Policy*, 68(1), 492–50. DOI: 10.1016/j.landusepol.2017.08.016